

CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING (CLIL)

Qo‘qon davlat universiteti

Xorijiy filologiya fakulteti

Xorijiy til va adabiyot yo‘nalishi 2-kurs talabasi

Umarova Zahroxon Sanjarbek qizi

Annotatsiya. Ushbu maqolada Content and Language Integrated Learning (CLIL) yondashuvining boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishdagi o‘rni yoritilgan. CLIL metodining mazmuni, afzalliklari hamda chet tilini boshqa fanlar bilan integratsiyalashgan holda o‘qitish imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, ushbu yondashuv orqali o‘quvchilarning til ko‘nikmalari, tanqidiy fikrlashi va kognitiv faolligini rivojlantirish usullari ko‘rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari CLIL metodining ta‘lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: CLIL, integratsiyalashgan ta‘lim, kommunikativ kompetensiya, chet tili ta‘limi, kognitiv rivojlanish, innovatsion metodlar, boshlang‘ich ta‘lim.

KIRISH. Bugungi kunda chet tillarini o‘qitishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish ta‘lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Globallashuv jarayonlarining jadallashuvi natijasida o‘quvchilarning nafaqat til bilimlarini, balki muloqot qilish, tanqidiy fikrlash va amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirish zarurati ortib bormoqda. Shu sababli zamonaviy pedagogik texnologiyalar orasida Content and Language Integrated Learning (CLIL) yondashuvi alohida ahamiyat kasb etmoqda.¹

---

¹ Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. *CLIL: Content and Language Integrated Learning*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. – P. 1–12.

CLIL yondashuvi fan mazmuni va chet tilini bir vaqtning o'zida o'qitishga asoslangan bo'lib, o'quvchilarning til kompetensiyasi bilan bir qatorda fanga oid bilimlarini ham rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu metod o'quvchilarni tilni sun'iy ravishda emas, balki real o'quv vaziyatlari orqali tabiiy tarzda o'zlashtirishga undaydi.² Natijada o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasi, mustaqil fikrlashi va muammolarni hal qilish qobiliyatlari shakllanadi.

Boshlang'ich ta'lim bosqichida CLIL metodidan foydalanish ayniqsa muhimdir, chunki bu davrda o'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan qiziqishi va motivatsiyasi yuqori bo'ladi. Fan va til integratsiyasi orqali tashkil etilgan darslar o'quvchilarning faolligini oshiradi hamda o'quv jarayonini qiziqarli va samarali qiladi.³

Mazkur maqolaning maqsadi CLIL yondashuvining nazariy asoslarini tahlil qilish, uning boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishdagi o'rini aniqlash hamda ushbu metodning ta'lim jarayonidagi afzalliklarini yoritishdan iboratdir.⁴

Zamonaviy ta'lim tizimida chet tillarini samarali o'qitish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. An'anaviy ta'lim usullari ko'pincha o'quvchilarning grammatik bilimlarini rivojlantirishga qaratilgan bo'lsa, bugungi kunda tilni real muloqot vositasi sifatida o'rgatishga alohida e'tibor berilmoqda. Shu nuqtai nazardan, Content and Language Integrated Learning (CLIL) yondashuvi innovatsion metodlardan biri sifatida keng qo'llanilmoqda.⁵

CLIL — bu fan mazmuni va chet tilini integratsiyalashgan holda o'qitishga asoslangan metoddur. Ushbu yondashuvda o'quvchilar bir vaqtning o'zida ham

---

² Marsh, D. *Content and Language Integrated Learning: The European Dimension*. Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2002. – P. 15.

³ Cameron, L. Lynne Cameron *Teaching Languages to Young Learners*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – P. 45–47.

⁴ Mehisto, P., Marsh, D., & Frigols, M. J. *Uncovering CLIL*. Oxford: Macmillan Education, 2008. – P. 27–31.

⁵ Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. *CLIL: Content and Language Integrated Learning*. Cambridge University Press, 2010. – P. 1–12.

ma'lum bir fan bo'yicha bilim oladilar, ham chet tilini amaliy faoliyat orqali o'zlashtiradilar. CLIL metodining asosiy maqsadi tilni alohida fan sifatida emas, balki bilim olish vositasi sifatida qo'llashdan iboratdir. Natijada o'quvchilar tilni tabiiy muhitga yaqin sharoitda o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladilar.⁶ David Marshning ta'kidlashicha, CLIL yondashuvi o'quvchilarning nafaqat lingvistik kompetensiyasini, balki kognitiv rivojlanishini ham ta'minlaydi. Ushbu metod orqali o'quvchilar axborotni tahlil qilish, muammolarni hal qilish va tanqidiy fikrlash kabi ko'nikmalarni rivojlantiradilar.

CLIL yondashuvining asosiy afzalliklaridan biri o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishidir. O'quvchilar tilni nazariy qoidalar orqali emas, balki fan mazmunini o'rganish jarayonida amaliy qo'llash orqali o'zlashtiradilar. Bu esa ularning nutqiy faolligini oshiradi va chet tilida erkin muloqot qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Bundan tashqari, CLIL metodida o'quvchilar dars jarayonining faol ishtirokchisiga aylanadi. O'qituvchi esa bilim beruvchi emas, balki yo'naltiruvchi va maslahatchi vazifasini bajaradi. Bunday hamkorlikka asoslangan ta'lim muhiti o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.⁷

CLIL metodining yana bir muhim afzalligi motivatsiyani oshirishidir. O'quvchilar ingliz tilini alohida fan sifatida emas, balki qiziqarli mavzularni o'rganish vositasi sifatida qabul qiladilar. Bu esa ularning darslarga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi va ta'lim samaradorligini oshiradi.

Boshlang'ich sinflarda CLIL metodidan foydalanish o'quvchilarning yosh xususiyatlariga mos ravishda tashkil etilishi kerak. Bu bosqichda ko'proq ko'rgazmali vositalar, rasmlar, videolar, o'yinlar va interfaol mashqlardan foydalanish tavsiya etiladi. Masalan, "Animals" mavzusini o'rganishda o'quvchilar

---

⁶ Marsh, D. *The Relevance and Potential of Content and Language Integrated Learning (CLIL) for Achieving MT+2 in Europe*. European Commission, 2002. – P. 15.

⁷ Mehisto, P., Marsh, D., & Frigols, M. J. *Uncovering CLIL*. Macmillan Education, 2008. – P. 29–35.

nafaqat hayvonlarning inglizcha nomlarini o'rganadilar, balki ularning yashash muhiti, oziqlanishi va xususiyatlari haqida ham ma'lumot oladilar. Shu tariqa til va mazmun birgalikda o'zlashtiriladi. Shuningdek, matematika fanini ingliz tili bilan integratsiyalash orqali sonlar, geometrik shakllar va oddiy matematik amallarni chet tilida o'rganish mumkin. Bu usul o'quvchilarning lug'at boyligini kengaytirish bilan birga, ularning fanlarga bo'lgan qiziqishini ham oshiradi.

CLIL darslarida juftlik va guruhli ishlarga alohida e'tibor qaratiladi. O'quvchilar o'zaro muloqot qilish, fikr almashish va muammolarni birgalikda hal qilish orqali kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantiradilar. Bu jarayonda o'qituvchi o'quvchilarning faol ishtirokini rag'batlantirib boradi. Kommunikativ kompetensiya chet tilini o'rganishning asosiy maqsadlaridan biri hisoblanadi. CLIL yondashuvi aynan ushbu kompetensiyani shakllantirishga xizmat qiladi. O'quvchilar dars davomida tinglash, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini birgalikda rivojlantiradilar.

CLIL metodida qo'llaniladigan topshiriqlar o'quvchilarni faol muloqotga undaydi. Masalan, loyiha ishlari, taqdimotlar, munozaralar va rolli o'yinlar orqali o'quvchilar o'z fikrlarini ingliz tilida erkin ifodalash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Natijada ularning tilga bo'lgan ishonchi ortadi va kommunikativ to'siqlar kamayadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, CLIL asosida ta'lim olgan o'quvchilar an'anaviy metod asosida ta'lim olgan tengdoshlariga nisbatan tilni amaliy qo'llashda yuqori natijalarga erishadilar. Bu esa mazkur yondashuvning samaradorligini tasdiqlaydi. Shunday qilib, CLIL metodidan foydalanish boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish, ularning til o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini oshirish va fanlararo integratsiyani ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, Content and Language Integrated Learning (CLIL) yondashuvi zamonaviy ta'lim tizimida chet tillarini o'qitishning samarali metodlaridan biri hisoblanadi. Ushbu yondashuv orqali o'quvchilar bir vaqtning

o‘zida ham fan mazmunini, ham chet tilini o‘zlashtirish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Natijada ularning til kompetensiyasi, muloqot qilish ko‘nikmalari, tanqidiy va ijodiy fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, CLIL metodidan foydalanish o‘quvchilarning ingliz tilini tabiiy muhitga yaqin sharoitda o‘rganishiga yordam beradi, o‘quv motivatsiyasini oshiradi va ta‘lim samaradorligini ta‘minlaydi. Ayniqsa, boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun ushbu yondashuv tilni qiziqarli va mazmunli faoliyatlar orqali o‘zlashtirish imkonini yaratadi. Shuningdek, CLIL metodini qo‘llash o‘quvchilarning fanlararo bog‘liqlikni tushunishiga, mustaqil izlanish olib borishiga va o‘z fikrlarini erkin ifodalashiga xizmat qiladi. Mazkur yondashuvning muvaffaqiyati esa o‘qituvchining kasbiy mahorati, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanishi hamda dars jarayonini to‘g‘ri tashkil etishiga bog‘liqdir. Shunday ekan, boshlang‘ich ta‘lim tizimida CLIL yondashuvini keng joriy etish o‘quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish, chet tilini o‘rganishga bo‘lgan qiziqishini oshirish va xalqaro ta‘lim standartlariga mos kadrlarni tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Brown, H. D. (2001). *Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy* (2nd ed.). New York: Longman.
2. Cameron, L. (2001). *Teaching Languages to Young Learners*. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2010). *CLIL: Content and Language Integrated Learning*. Cambridge: Cambridge University Press.
4. Marsh, D. (2002). *Content and Language Integrated Learning: The European Dimension – Actions, Trends and Foresight Potential*. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

5. Mehisto, P., Marsh, D., & Frigols, M. J. (2008). *Uncovering CLIL: Content and Language Integrated Learning in Bilingual and Multilingual Education*. Oxford: Macmillan Education.
6. Harmer, J. (2007). *The Practice of English Language Teaching* (4th ed.). Harlow: Pearson Education Limited.